

III.

„VOI SPUNEȚI CĂ VORBELE MELE SUNT PEA ÎNDRĂZNEȚE”

DESPRE CASTITATEA UNIRII CONJUGALE

Dr. George S. Gabriel

CUVÂNT ÎNAINTE

În timp ce le vorbea, sprâncenele celor ce îl ascultau se încruntau din pricina mirării, roșind și trădându-și sufletele rușinate de cuvintele sale. El preamărea „nemăsurata plăcere” a iubirii conjugale care face din soț și soție un singur trup: „*Trupurile li se împreunează și devin una, la fel cum se amestecă parfumul cu mirul.*”

Cel care vorbea, adresându-se mulțimii din secolul al IV-lea, era Sf. Ioan Hrisostom sau Gură de Aur, Arhiepiscopul Constantinopolului. Își cunoștea bine ascultătorii și continuă: „*Cuvintele mele îi rușinează pe mulți dintre voi, iar motivul pentru care vă rușinați acum este destrăbălarea voastră. De ce v-ați rușina de ceea ce este vrednic de laudă, de ce ați roși în obraji când auziți despre cele*

neprihănite? Vreau să purific căsătoria și să o readuc la noblețea care îi este proprie, pentru a închide gura ereticilor care o consideră rea. Unii dintre voi socotesc că vorbele mele sunt prea îndrăznețe pentru că spun că nunta este vrednică de toată cinstea. Dar numindu-mi vorbele prea îndrăznețe Îl condamnați pe Dumnezeu, Cel Care a instituit căsătoria”¹.

Atunci, ca și acum, influența ideilor filosofice păgâne cu privire la materie și trup i-a făcut pe unii creștini să considere că iubirea conjugală este necurată și vătămătoare. În vremea aceea, unele secte condamnate de Biserică promovau această viziune pe care Sf. Ioan Gură de Aur o critică atât de vehement. Sf. Vasile cel Mare îi numește pe susținătorii acestor secte „*eretici care afurisesc căsătoria și consideră spurcat ceea ce Dumnezeu a creat.*”²

În cele din urmă, influența lor a fost puternică mai ales în Apus pentru că, prin învățăturile lui Augustin, au consolidat viziunea Bisericii Apusene – ostilă și

¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia a XII-a la Epistola către Coloseni*.

² *A doua Epistolă către Amfilohie*. Astfel de secte erau marcionii, encratiții, apotactiții, sacoforii, maniheii etc. Augustin, Episcop de Hipona (secolul al V-lea), părintele romano-catolicismului, care fusese neoplatonic și maniheu, avea păreri asemănătoare chiar și după convertirea la creștinism. El credea că sexualitatea este instrumentul prin care se transmite atât vina păcatului originar, cât și pedeapsa acestuia: moartea. Ereziile apusene referitoare la păcatul strămoșesc și la moartea ca pedeapsă de la Dumnezeu sunt născocirile lui Augustin. Sf. Ioan Gură de Aur era Patriarhul Constantinopolului spre sfârșitul vieții sale, pe când Augustin își începea cariera teologică.

punitivă – cu privire la căsătorie. Această viziune s-a păstrat până în ziua de azi³. Potrivit acesteia, căsătoria și iubirea conjugală sunt mijloace nedemne pentru un scop mai înalt (reproducerea sau procrearea), nu o taină tămăduitoare de sine stătătoare. Altfel spus, iubirea conjugală nu este un lucru bun în sine, ci este acceptată doar atunci când soțul și soția și-o asumă cu intenția conștientă de a procrea.

Conștiințele soților ortodocși nu trebuie împovărate de astfel de teorii bizare, deși adesea chiar așa se întâmplă. Ceea ce urmează nu este o examinare a căsătoriei în general și nici un studiu cu caracter exhaustiv asupra sexualității și relațiilor conjugale. Rândurile de mai jos doresc să fie doar o mână de ajutor care să ridice acele „sarcini grele și cu anevoie de purtat” (Mt. 23: 4).

I. DUMNEZEU A CREAT SEXUALITATEA ȘI ATRACȚIA DINTRE SEXE

Trebuie spus dintru început că Dumnezeu a creat toate lucrurile, nu doar pe unele. N-a existat un alt spirit sau alt Creator de mai mică importanță care să fi creat sexualitatea. O astfel de idee păgână este huli-

³ Atunci, pentru Augustin, ca și acum pentru Papă, instinctul sexual face parte din dorința vicleană a omului, iar plăcerea sexuală este condamnată. În teologia morală apuseană (latină), actul sexual este acceptabil doar când este însoțit de intenția meritorie de a procrea; cu alte cuvinte, căsătoria există pentru (și este definită de) procreație.

toare atât la adresa lui Dumnezeu, cât și a creației Sale. Scripturile spun că Dumnezeu a creat sexualitatea omului. El a creat-o sub forma a două sexe complementare, care se împlinesc reciproc dintru început și apoi a numit-o „bună” și chiar „bună foarte” (Fac. 1:27-31). Hristos ne reamintește că Dumnezeu a fost Cel „*ce de la început i-a făcut bărbat și femeie*” (Mt. 19:5). Dumnezeu a creat atracția dintre sexe pentru ca omul să-și afle desăvârșirea firii sale nu doar în sine, ci într-o altă persoană. Aceasta este tâlcuirea pasajului „*Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el*” (Fac. 2:18). Dintru început, Dumnezeu a pregătit această unire a bărbatului cu femeia și a vorbit despre ei numindu-i „un trup” (Fac. 2:24). „*Nu există nicio altă relație între oameni atât de intensă ca cea dintre soț și soție. Puterea acestei iubiri este într-adevăr mai intensă decât orice altă pasiune; și alte dorințe pot fi puternice, însă aceasta nu se stinge niciodată. Această iubire (eros) este adânc sădită înăuntrul ființei noastre. Atrage trupurile bărbaților și ale femeilor pentru că, la început, femeia s-a născut din bărbat. Vedeți deci cât de strânsă este această legătură și cât de providențial a creat-o Dumnezeu dintr-o singură ființă? I-a îngăduit lui Adam să se căsătorească cu Eva, care era mai mult decât sora sau fiica sa; era carne din carnea sa. A făcut în așa fel ca bărbatul sau femeia să nu-și fie suficienți lor înșiși.*”⁴

Dorința bărbatului pentru femeie și a femeii pentru bărbat este, așadar, profund sădită în noi de voința

4 Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia XX la Epistola către Efeseni*.

dumnezeiască și nu este rea: „Dorința nu este păcat. Dar atunci când scapă de sub control și este satisfăcută în afara căsătoriei, în văzul lumii, devine adulter, nu datorită dorinței propriu-zise, ci datorită lipsei de măsură.”⁵

„Într-adevăr, căsătoria a fost lăsată de Dumnezeu pentru nașterea de copii. Dar a fost lăsată de Dumnezeu și pentru o altă pricină, cu mult mai mare, anume ca să stingă aprinderile firii noastre. Martor îmi este Sf. Ap. Pavel care spune: «Dar din cauza desfrânării, fiecare să-și aibă femeia sa». Și poruncește ca să se împreuneze, însă nu pentru a deveni părinți de mulți copii. Atunci pentru ce? Pentru ca, spune el, diavolul să nu vă ispitească. Dar nu spune: ‚Împreunați-vă dacă vreți să aveți copii’. Ce spune deci? «Dacă nu se pot înfrâna, să se căsătorească atunci», căci dintru început căsătoria avea două meniri. Mai târziu însă, când pământul și marea și întreaga lume s-au umplut de oameni, a rămas una singură: să alunge desfrânarea și pofta nestăpânită.”⁶

⁵ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia a XIII-a la Epistola către Romani*.

⁶ Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre feciorie*. Iată ce vrea să spună aici Sf. Ioan Gură de Aur: dacă, pentru o vreme, soțul și soția s-au înfrânat în bună înțelegere, poate pentru post și rugăciune, este bine să se împreuneze iar în numele căsătoriei. Nu este nevoie de scuza procreării. Nu aceasta este principala rațiune de a fi a căsătoriei. Așa cum nu este necesar să faci mulți copii dacă nu dorești așa ceva. El vorbea într-un fel în care era perfect înțeles de cei care îl ascultau. În acele timpuri, contracepția (măsurile de prevenire a sarcinii) și avortul provocat erau cunoscute de veacuri. Biserica însă condamna avortul, nu contracepția. Dar această atitudine nu era explicită. Dacă Biserica era inspirată în

„Care e motivul nunții și pentru ce a dat-o Dumnezeu? Ascultă-l pe Pavel, care zice: Din pricina desfrâului fiecare să aibă femeia lui. Astfel poate omul scăpa de desfrânare, de pofta ascunse, pentru a trăi împreună în cumpătare și pentru a fi bineplăcut lui Dumnezeu, fiind mulțumit cu femeia sa. Așadar, doar pentru o pricină trebuie a ne lua femeie: ca să nu cădem în păcat și să fim izbăviți de orice desfrânare. De aceea este dată căsătoria, pentru ca toate ale sale să lucreze în numele cumpătării.”⁷

privința canoanelor pe care le adopta, era inspirată și în privința celor pe care nu le adopta. Ea condamna pruncuciderea. Anumite anticoncepționale (precum „pilula de a doua zi” sau diferite dispozitive intrauterine) sunt, ce-i drept, metode prin care ovulul fertilizat este avortat – informațiile medicale exacte se obțin cel mai bine de la medici calificați. Unii ortodocși confundă contracepția (sau controlul asupra sarcinii) cu avortul, crezând că acele canoane împotriva avortului se aplică și în cazul prevenirii sarcinii. Dar fertilizarea sau viața deja formată este una, și posibilitatea teoretică este cu totul altceva. O altă confuzie se naște dintr-o greșită înțelegere a celor scrise despre Onan în Cartea Facerii (38:8-10). Legea iudaică prevedea ca Onan să o ia de nevastă pe văduva rămasă fără copii a fratelui său Er și „să ridice urmași fratelui său”. Legea spunea: „Întâiul născut pe care-l va naște ea să poarte numele fratelui lui cel mort, pentru ca numele acestuia să nu se șteargă din Israel” (Deut. 25:6). Onan nu dorea un copil care să poarte numele lui Er, nu al său: „Știind însă Onan că nu vor fi urmașii ai lui, de aceea, când intra la femeia fratelui său, el vărsa sămânța jos, ca să nu ridice urmași fratelui său. Ceea ce făcea el era rău înaintea lui Dumnezeu și l-a omorât și pe acesta.” Păcatul săvârșit de Onan nu era o metodă „anticoncepțională”, ci o formă de a refuza să ridice un urmaș fratelui său care murise.

⁷ Sf. Ioan Gură de Aur, *Laudă lui Maxim*.

Trebuie amintit că în anumite scrieri patristice este posibil să găsim o referință trecătoare la procreare ca scop al căsătoriei, dar niciodată nu apare sub formă de canon sau formulă. Dacă cercetăm Părinții mai îndeaproape, vom descoperi că în alte locuri aceștia spun că nunta este lăsată pentru a dobândi înfrânare și castitate, pentru a rezista desfrânării. Doar Sf. Ioan Gură de Aur a scris într-o manieră atât de complexă și punctuală pe marginea acestui subiect. Așadar, este crucial să înțelegem duhul Părinților în contextul întregii lor gândiri și opere.

II. „CINSTITĂ SĂ FIE NUNTA ÎNTRU TOATE ȘI PATUL NESPURCAT”

Dacă unirea soțului cu soția sa nu este ceva bun în sine, atunci căsătoria este o „taină” doar din punct de vedere juridic, fiind lipsită de orice sfințenie care să o „încununeze cu slavă și cinste”. Dar un alt mare Sfânt Părinte a spus: „Încă nu ești căsătorit? Nu-ți fie teamă de această taină. Rămâi curat și după căsătorie.”⁸ Dacă actul conjugal este pervertit și trebuie restaurat prin nașterea de prunci, atunci cununia nu este spre cinste, iar Sf. Pavel nu ar fi spus: „Cinstită să fie nunta întru toate și patul nespurcat. Iar pe desfrânați îi va judeca Dumnezeu” (Evr. 13:4). Sf. Ioan Gură de Aur pare să spună că desfrânații nu ar fi vinovați dacă nu ar exista căsătoria și dacă sexul ar servi exclusiv la procreare. Dar patul con-

⁸ Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântare despre Sfântul Botez*.

jugal este cinstit tocmai pentru că scopul său este dincolo de procreare. „Lăudând mai întâi cinstea nunții și a patului nespurcat, Pavel a adăugat îndreptățit cele ce au urmat. Căci dacă a fost dată nunta, pe bună dreptate este pedepsit cel desfrânat, iar cel care săvârșește adulter va fi osândit.”⁹ În pasajele biblice despre căsătorie, inclusiv în cele câteva discursuri pauline, nu se pomenește nimic despre procreare.¹⁰ A spune că procrearea este rațiunea de a exista a căsătoriei este totuna cu a afirma că botezul este necesar pentru a spori numărul de membri ai Bisericii. Discuția, de fapt, nu este îndreptată împotriva procreării, ci împotriva noțiunii dubioase potrivit căreia actul conjugal trebuie legitimat de intenția de a procrea.

Atât în Vechiul (Fac. 2:24) cât și în Noul Testament (Mt. 19:5), Dumnezeu a spus: „Și vor fi amândoi un trup”. În ambele pasaje contextul nu conține porunca de a procrea, și nici vreo altă conotație negativă. A fi „un trup” implică unitatea bărbatului și a femeii, ca „ajutor unul altuia”, pentru desăvârșirea lor. Însă, în acest context,

⁹ *Omilia la Epistola către Evrei.*

¹⁰ *Omilia la Epistola către Evrei.* Dintre autorii Bibliei, nimeni nu a scris atât de mult despre căsătorie precum Sf. Pavel. Dintre Sfinții Părinți, nimeni nu l-a interpretat pe Sf. Pavel atât de profund și nu a scris atât de mult pe tema căsătoriei, ca Sf. Ioan Gură de Aur. Tradiția Bisericii consideră că Ioan Gură de Aur este nu doar cel mai autorizat comentator al Epistolelor Sf. Pavel, ci și însăși vocea Apostolului care, prin harul lui Dumnezeu, vorbește prin el – cinstire pe care Apusul, în general, i-o rezervă lui Augustin. (Vezi viața Sf. Ioan Gură de Aur.)

mentalitatea de tip augustinian, conferă doar o conotație negativă cuvântului „trup”: aceea de relații sexuale păcătoase. Puterea restauratoare a iubirii conjugale desăvârșite, deplinătatea tainei și harul ei tămăduitor sunt mult deasupra mentalității apusene. Această mentalitate ignoră cu desăvârșire potențialul iubirii conjugale care presupune o negare de sine și o iubire jertfelnică, acea iubire care „*nu caută la ale sale*” (1 Cor. 14:5) și care parcurge drumul Crucii. Cunoscând acest potențial, în timpul Cununiei, Biserica îi oferă ca exemplu pe Sfinții Mucenici și cere mijlocirea acestora.

Renunțarea la sine și sfințirea iubirii jertfelnice pot exista doar în libertate. Doar în libertate ne asumăm Crucea. Acestea sunt lucruri pe care nu le putem face doar ca disciplină. Dacă soțul și soția ajung, prin renunțarea la sine, la iubirea jertfelnică, chiar și în căsnicii fără copii, aceasta reprezintă o formă de martiriu fără sânge care împlinește Taina Cununiei. În Scripturi, nici căsătoria nu este definită de procreare, după cum nici procrearea nu este obligatorie în cadrul căsătoriei. Procrearea este sfânta împreună-creare a lui Dumnezeu și a omului, fiind însă profanată atunci când gândirea augustiniană o consideră o pedeapsă pentru iubirea conjugală. La oameni, procrearea nu este rodul vreunei impunerii exterioare, nici al întâmplării și nici al „legii naturale” ci depinde exclusiv de libertate, de voință și de rugăciune. În acest fel, omul, făptură rațională, își asumă taina procreării și a creșterii copiilor, dacă spre aceasta îl călăuzește expresia iubirii lor. Iubi-

rea este roditoare în mai multe feluri. Presiunea, curiozitatea exagerată și judecățile referitoare la patul conjugal, precum și intențiile privind nașterea de prunci profanează onoarea și intimitatea patului conjugal, unde nu este loc decât pentru doi.¹¹

Spre deosebire de romano-catolicism, ortodoxia nu crede că sămânța omenească în sine (bărbătească sau femeiască) constituie viața omului. Dacă ar fi așa, atunci bărbatul sau femeia (cel puțin femeia) ar putea să se reproducă singuri, fără ajutorul celuilalt. Dar Dumnezeu „nu a lăsat ca femeia să zămislească prunci fără bărbat; dacă ar fi lăsat, ea ar fi sieși suficientă.”¹² Ortodoxia respinge sistemul de credință latin care atribuie ființei „posibilități pure” (idei abstracte privind potențialitatea lucrurilor). Teologia scolastică susține că măsurile de precauție pentru ca spermatozoidul să nu fecundeze ovulul sunt un păcat, deoarece posibilitățile lucrurilor

¹¹ Într-un articol din 1960 pe tema practicilor anticoncepționale, Pr. V. Palkovski scria: „De regulă, în Biserica Rusă preoții – din discreție – nu pun niciodată întrebări despre acest subiect. Duhovnicii consideră că domeniul relațiilor dintre soț și soție este mult prea intim pentru a fi investigat de preot. Întrebările de acest fel nu sunt puse niciodată din dorința de a nu pătrunde în intimitatea unde cei doi formează un trup și unde prezența celui de-al treilea este nedorită, chiar atunci când este vorba de un preot sau de întrebările sale.” Citat de Paul Evdokimov în studiul său excelent, *Taina iubirii*. Mai există și exemplul Sf. Serafim de Sarov: „Când vorbea cu oameni căsătorii, starețul nu intra niciodată în detaliile vieții conjugale. Îi era de ajuns să îi întrebe dacă au credință și dragoste unul pentru celălalt.” Irene Goreinov, *Sf. Serafim de Sarov*.

¹² Sf. Ioan Gură de Aur, Omilia XX la Epistola către Efeseni.

există, într-o anumită măsură, în mintea și esența lui Dumnezeu, pentru că Lui îi place să cugete la acestea¹³. Așadar, potrivit romano-catolicismului, a împiedica zămisirea unei ființe omenești înseamnă a distruge ceva care își are ființa și realitatea în Dumnezeu. Acest sistem de gândire nu își are originea în Evanghelie, ci în definițiile și speculațiile filosofilor greci.

Ca urmași ai lui Adam, noi am căzut din starea de unitate a sexelor complementare, nemaifiindu-ne de „ajutor unul altuia”, ci vrăjmași¹⁴. Concepția eterodoxă ignora

¹³ „Posibilitățile pure dețin ființa adevărată (deși doar ideală), undeva la mijloc între neființă și existența propriu-zisă. Dumnezeu iubește ceea ce este pur și posibil, bucurându-Se în numărul infinit de lucruri posibile pe care El le înțelege.” Msgr. J. Pohle, *God: His Knowability, Essence, and Attributes*, London, 1946. Așa-zisă teologie naturală este derivată din aceleași ipoteze filozofice. Învățătura potrivit căreia ideile, ipotezele, arhetipurile și posibilitățile pure sunt reale în esența dumnezeiască, duce la politeism. Ea este însăși baza ereziei apusene care afirmă că energiile necreate ale lui Dumnezeu (de pildă atotștiința, preștiința, providența, iubirea, puterea și creativitatea lui Dumnezeu) sunt identice cu esența Lui necreată. Această erezie, cu originea tot în învățăturile lui Origen, a alimentat atacurile latinilor la adresa isihaiștilor și a Sf. Grigore Palama, care se opunea învățăturilor scolastice. Potrivit Sfinților Părinți, Sinoadele pan-ortodoxe de la Constantinopol din 1341 și 1351, care au reafirmat învățăturile ortodoxe, au respins următoarele învățături latine: energiile necreate și esența dumnezeiască sunt unul și același lucru; harul la care participă omul este o energie creată.

¹⁴ Sf. Ioan Gură de Aur spune că Dumnezeu cinstește unitatea dintre soț și soție mai presus de orice: „Dumnezeu i-a făcut din doi unul. Soț și soție, două jumătăți ale unui singur trup. Dumnezeu o numește pe soție «ajutor» pentru a demonstra unitatea

acest aspect, fiind indiferentă față de restaurarea omului (a unității dintre bărbat și femeie) prin căsătorie. Aceasta ignoră capacitatea căsătoriei de a tămădui personalitatea omului, sfâșiată de lupta naturii noastre căzute pentru supraviețuire biologică și pentru nemurire prin poligamie, promiscuitate și desfrânare. Această concepție nesocotește cumpătarea și curăția pe care o presupune monogamia: „Căci prin relații după lege, căsătoria dezrădăcinează impulsul năvalnic al dorințelor și nu le permite bărbaților să se dedea la fărădelegi și desfrânare.”¹⁵ O nesocotește pentru că îi lipsește adevărata viziune asupra Învierii lui Hristos. Învierea în trup a lui Hristos ne aduce viața veșnică fiindcă El a biruit puterea morții și a celui viclean, eliberându-i pe oameni (bărbați și femei) de o sexualitate a morții. Adică de o sexualitate a dominației, a puterii, a competiției reproductive; de o sexualitate a turmei și a supraviețuirii speciei; de sexualitatea omenirii ce nu cunoscuse mântuirea.

III. ÎN RELAȚIILE SEXUALE, SOȚUL ȘI SOȚIA SUNT EGALI

Soțul și soția devin un trup și își restaurează în chip desăvârșit natura unică a firii umane. Niciunul dintre ei luat separat nu este mai mult sau mai puțin om ori

soților, cinstind unitatea lor mai presus decât aceea dintre copil și părinți.” (*Omilia a XII-a la Epistola către Coloseni*).

¹⁵ Sf. Ioan Damaschin, *Expunerea exactă a credinței ortodoxe (Dogmatica)*, Cartea a IV-a, 24.

suficient-sieși decât celălalt. De aceea, în timp ce în anumite privințe, Apostolul Pavel și Sf. Ioan Gură de Aur atribuie o autoritate mai mare bărbaților, în această privință ei atrag atenția că soțul și soția sunt egali. Fidelitatea conjugală este necesară atât unuia, cât și celui-lalt: *„Soțul și soția sunt la fel de responsabili pentru cinstea patului lor conjugal.”*¹⁶

„Fiecare bărbat să-și aibă femeia sa și fiecare femeie să-și aibă bărbatul său. Bărbatul să-i dea femeii iubirea [conjugală] datorată, asemenea și femeia bărbatului. Femeia nu este stăpână pe trupul său, ci bărbatul; asemenea nici bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia. Să nu vă lipșiți unul de altul, decât cu bună învoială pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea, și iarăși să fiți împreună, ca să nu vă ispitească satana, din pricina neînfrânării voastre. Și aceasta o spun ca un sfat, nu ca o poruncă. Eu voiesc ca toți oamenii să fie cum sunt eu însumi. Dar fiecare are de la Dumnezeu darul lui: unul așa, altul într-alt fel. Celor ce sunt necăsătoriți și văduvelor le spun: Bine este pentru ei să rămână ca și mine. Dacă însă nu pot să se înfrâneze, să se căsătorească. Fiindcă mai bine este să se căsătorească, decât să ardă.” (1Cor. 7:2-9)

*„De ce insistă Pavel atât de mult pe egalitate? În alte privințe este nevoie de o autoritate superioară, dar aici, unde este vorba despre curăție și sfințenie, soțul nu este privilegiat față de soție.”*¹⁷ *„Luați aminte la cuvintele lui Pavel. Nu spune nimic despre o autoritate mai mare sau mai mică. De*

¹⁶ Sf. Gură de Aur, *Omilia a XIX-a la Epistola 1 către Corinteni*.

¹⁷ Sf. Gură de Aur, *Omilia I despre căsătorie*.

ce vorbește despre egalitate? Pentru că se referă la fidelitatea conjugală. „...bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia. Să nu vă lipsiți unul de altul, decât cu bună învoială pentru un timp...” Soția nu ar trebui să se lipsească de soț fără bună învoială cu acesta și viceversa, căci o astfel de asceză poate duce la căderi cumplite, legături adulterine, desfrânări și căsnicii distruse. Dacă unul dintre soți se lipsește de celălalt fără bună înțelegere, săvârșește o fraudă și un furt. Atunci când își refuză soțul, soția săvârșește un păcat mai mare decât virtutea abstenenței lor. Ei amândoi sunt responsabili de consecințe. Decât să se comporte așa, ar face bine să pună preț pe armonie și bună înțelegere mai mult decât orice.

Imaginați-vă o căsnicie în care soția se abține de la relațiile conjugale cu soțul ei, fără încuviințarea acestuia. Dacă el comite desfrânare sau reușește să se abțină, însă e neîmpăcat și – pierzându-și mereu cumpătul – o împovărează cu reproșuri, atunci la ce folosesc postul și abstenența? Nu ajută la nimic, fiindcă iubirea s-a împuținat. Câte nedreptăți, necazuri și certuri apar din această pricină! Când există neînțelegeri între soț și soție, căminul lor este ca o corabie distrusă de furtună, în care căpitanul și cârmaciul se contrazic. De aceea, atunci când Pavel spune: „*Să nu vă lipsiți unul de altul, decât cu bună învoială pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea*”¹⁸ el se referă la o rugăciune neobișnuit de intensă. Altminteri, dacă celor căsătorii le interzice să se roage, cuvintele sale despre

¹⁸ Pe perioada Postului Mare, de exemplu.

rugăciunea neîncetată nu mai au niciun rost. De bună seamă, este posibil să fii căsătorit și să te rogi în același timp, însă rugăciunea devine mai puternică, mai intensă prin abținere. Să remarcăm că el nu spune „să vă rugați”, ci „să vă îndeletniciți cu rugăciunea”. Nu vrea să spună că relațiile sexuale profanează rugăciunea. Ci doar că ele acapareză atenția celor care le practică.¹⁹

IV. ÎNVIEREA ESTE PREAMĂRITĂ ÎN METAFORA IUBIRII CONJUGALE

Scripturile nu ezită să folosească imaginile sugestive ale logodnei și chiar ale iubirii conjugale ca metaforă pentru dragostea reciprocă, desăvârșită, dintre Hristos și mireasa Sa, Biserica: „... v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfățișez lui Hristos fecioară neprihănită.” (2 Cor. 11:2), „Bărbaților, iubiți pe femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica, și S-a dat pe Sine pentru ea. Așadar, bărbații sunt datori să-și iubească femeile ca pe înseși trupurile lor... Căci nimeni vreodată nu și-a urât trupul său, ci fiecare îl hrănește și îl încălzește, precum și Hristos Biserica, pentru că suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui și din oasele Lui.” (Efes. 5: 25, 28-32)²⁰.

¹⁹ Sf. Gură de Aur, *Omilia a XIX-a la Epistola I către Corinteni*.

²⁰ *Cântarea cântărilor* din Vechiul Testament este iubirea alegorică a Mirelui Hristos pentru Mireasa Sa. O rugăciune dinaintea Sfintei Împărtășanii evocă această intimitate a celor ce fac parte din

„Pavel a combinat două imagini aici: trupul natural și trupul lui Hristos. Dumnezeu descoperă, în Cartea Facerii, că măreață și minunată taină este ca doi să devină unul, căci Fiul L-a lăsat pe Tatăl și S-a pogorât la noi, cununându-Se cu mireasa Lui, Biserica. Pavel spune «Această taină mare este» cu sensul că «totuși, înțelesul alegoric nu invalidează iubirea celor căsătoriți.» Iată deci că Pavel nu disprețuiește unirea trupească, dar se folosește de unitatea spirituală pentru a o ilustra. Cât de nesocotiți sunt cei care disprețuiesc căsătoria. Dacă nunta ar merita să fie condamnată, Pavel nu L-ar fi numit niciodată pe Hristos Mire și Biserica nu ar fi fost niciodată asemuită cu o Mireasă, adăugând că în acest fel bărbatul își lasă tatăl și mama, referindu-se apoi din nou la Hristos.”²¹

Hristos, Mirele care se urcă pe Cruce pentru Mireasa Lui, Biserica, este o temă majoră în Săptămâna Mare. Tema Mirelui continuă în săptămâna pascală, în care Mântuitorul înviat din morți, ridicându-Se din mormânt ca un soare și, după trup, nemuritor, este asemănat cu un „mire ce iese din camera de nuntă”. În alegoria nunții, El moare pentru Mireasa Lui și vine la ea în moarte, unde Mireasa era ținută în robie veșnică. Acolo, în mormânt, El biruie moartea, își eliberează Mireasa și o ia la Sine, unind-o cu Trupul Său biruitor pentru a se putea împărtăși de viața și dra-

trupul lui Hristos. „Îndulcitu-m-ai cu dorul Tău, Hristoase, și m-ai schimbat cu dumnezeiasca Ta dragoste.”

²¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia a XII-a la Epistola către Coloseni; Omilia XX la Epistola către Efeseni.*

gostea veșnică²². Încununarea lucrării mântuitoare a lui Hristos este biruința morții prin Învierea Sa, iar perioada liturgică cea mai solemnă și înălțătoare din întreg anul bisericesc o preamărește prin metafora iubirii conjugale!

Vedeți cum Duhul Sfânt a grăit prin Sfinții Părinți și prin Scripturi și cum rușinează ideile noastre necurate de iubirea conjugală. Chiar dacă bărbații au o viziune deformată despre aceasta, Dumnezeu cu siguranță nu vede lucrurile în același fel. *„Pavel cuvântează despre căsătorie fără să se rușineze, și pe bună dreptate. Stăpânul său a cinstit căsătoria și, departe de a se rușina de ea, a înnobilit-o cu prezența și darurile Sale. A adus cel mai de preț dar de nuntă atunci când a preschimbât apa în vin. De ce s-ar rușina atunci robul Său când i se vorbește despre căsătorie?”*²³ Participând la nunta din Cana, împreună cu Mama Sa cea Pururea Fecioară și bucurându-se, El a arătat că nunta nu are o moralitate îndoielnică și că nu este o formă legală de desfrânare. Și, pentru a nu lăsa vreo urmă de îndoială în mințile noastre, a schimbat apa în vin ca pregustare a Sfintei Sale Împărțășanii. În Sfânta Euharistie, căsătoria și toate tainele se desăvârșesc și lucrează cu putere pentru vindecarea omului întreg.

Cuplul nupțial este unit prin pogorârea Sfântului Duh, simbolizat de cununile mirilor. Preotul se roagă

²² Vezi și Utrenia din zilele de duminică, Glasurile 1 și 2 și Vecernia Mare din Duminica Mironosițelor.

²³ Sf. Ioan Gură de Aur, *Prima Omilie despre căsătorie*.

așa: „*Unește-i pe dânșii într-un singur trup*”, „*Încununază-i pe dânșii cu slavă și cinste*”, răspunde Biserica. Aceasta este o imagine a Cincizecimii; aceeași slavă necreată a lui Dumnezeu se pogoară peste capetele mirilor. Taina unirii lor este pecetluită, întreținută și sporită prin continua lor participare la Sfânta Euharistie. Binecuvântați prin Taina Cununiei și hrăniți prin puterea de viață-dătătoare a Sfintei Euharistii, această unire poate restaura umanitatea bărbatului și a femeii, reîntregită prin mucenicia iubirii jertfelnice dintre ei.

Printre multele binecuvântări cerute în timpul slujbei Cununiei se numără și rodul pântecelui și bucuria de a avea copii sănătoși. Nu se spune „copii mulți”, ci doar „prunci buni”. Pot fi unul singur sau numai doi. Rugăciunile oferă câteva exemple de sfinți căsătoriți; fiecare cuplu avea unul sau doi copii (cu excepția lui Iacob care, cu două neveste și două servitoare, a lăsat patriarhi pentru douăsprezece seminții). Aceste cupluri și-au sporit virtuțile. Avraam și Sarra, Zaharia și Elisabeta, Ioachim și Ana, Isaac și Rebeca, departe de a „umple pământul”, nu au avut nici măcar câte doi copii. La slujba Cununiei rugăciunea se face pentru „*rodul pântecelui după cum este bine pentru ei*”²⁴.

Aceași slujbă a Cununiei se săvârșește pentru toți mirii. Rugăciunea pentru rodul pântecelui nu este deci o poruncă dumnezeiască. Nu fiecare cuplu care se cunună în Biserică poate, sau ar trebui, să aibă copii.

²⁴ Cerere din prima ectenie din Slujba Cununiei.

Unii sunt fără de rod, alții bolnavi, alții prea bătrâni, iar alții nevoiași sau împovărați în alt mod, dar peste toți²⁵ se revarsă aceeași providență plină de iubire a lui Dumnezeu: „*Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el*”... Și a zis Adam: „*Iată aceasta-i os din oasele mele și carne din carnea mea; ea se va numi femeie, pentru că este luată din bărbatul său. De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup.*” (Fac. 2:18, 23-24) „*Fiecare bărbat să-și aibă femeia sa și fiecare femeie să-și aibă bărbatul său. Bărbatul să-i dea femeii iubirea [conjugală] datorată, asemenea și femeia bărbatului... Dacă însă nu pot să se înfrâneze, să se căsătorească. Fiindcă mai bine este să se căsătorească, decât să ardă.*” (1 Cor. 7:2-3:9)

- ²⁵ Este vorba, între alții, nu doar despre mirii care descoperă abia după cununie că nu pot avea copii, ci și de cei care, înainte de căsătorie, știau că nu pot avea copii din cauza unei infirmități, a vârstei înaintate sau din alte pricini. Biserica nu a adoptat niciodată un canon prin care să interzică acestor cupluri să se cunune sau să le impună asceza în relațiile nupțiale. Un asemenea canon ar contrazice cuvântul explicit rostit de Dumnezeu în Scripturi. De asemenea, Biserica nu impune desfacerea cununiei în cazul celor care ulterior devin neroditori datorită menopauzei sau altor pricini. Mamele care alăptează, de exemplu, nu ajung la ovulație, fiind așadar „neroditoare” pe toată durata alăptării. Chiar dacă ar veni dinlăuntru Bisericii, măsurile coercitive împotriva patului conjugal, adoptate în asemenea ocazii, ar friza fariseismul pe care Hristos l-a condamnat, deoarece adaugă alte legi la Lege și ar impune „sarcini grele și cu anevoie de purtat” „pe umerii oamenilor” (Mt. 23:4). Mai mult chiar, ar încălca porunca lăsată de Domnul: „*Așa încât nu mai sunt doi, ci un trup. Deci, ce a unit Dumnezeu omul să nu despartă.*” (Mt. 19:6)

„Căsătoria nu duce întotdeauna la naștere de prunci. Dovadă sunt numeroase cupluri care nu au copii. Astfel, cumpătarea este mai de preț, mai ales acum, când întreaga lume s-a umplut de oameni.”²⁶ Rugăciunile pentru nașterea de prunci sunt făcute spre binele fiecărui cuplu în parte. Altminteri ne-am transforma toți în niște automate, iar Dumnezeu ar asupri și ar încălca libera voință a omului.²⁷

V. „CREȘTEȚI ȘI VĂ ÎNMULȚIȚI ȘI UMPLEȚI PĂMÂNTUL...”

Poruncile lui Dumnezeu sunt date tuturor oamenilor. Dacă „*Creșteți și vă înmulțiți*” (Fac. 1:28) se referă exclusiv la reproducerea sexuală, gândiți-vă cât de mare este păcatul celor care își irosesc viețile încăpățânându-se să încălce această poruncă. Printre ei nu se află numai cuplurile fără copii, ci și monahii, monahiile, episcopii și toți cei necăsătoriți care își păstrează fecioria.

Părinții Bisericii, însă, afirmă că omul, făptură rațională, este înzestrat cu alte capacități de creștere, iar

²⁶ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia I despre căsătorie*.

²⁷ Una din rugăciunile de la Cununie spune așa: „*Voia Ta este pentru împreunarea după rânduială și pentru nașterea de prunci.*” Altfel spus, împreunarea fără rânduiala cununiei este o fărădelege și e contrară voinței lui Dumnezeu și a ceea ce El dorește în privința creșterii de prunci. Dar aceasta nu înseamnă că Dumnezeu așteaptă copii de la fiecare.

această poruncă nu este îndeplinită exclusiv prin procreare: „Iar Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: «Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul». Creșteți, așadar, desăvârșindu-vă omul lăuntric în Dumnezeu; înmulțiți-vă cu binecuvântarea Bisericii. Fie ca înțelegerea și cunoașterea lui Dumnezeu să nu fie rezervată unei singure persoane. Fie ca Evanghelia mântuirii să fie răspândită pe tot pământul. Cine ar trebui să se «înmulțească»? Cei născuți întru Evanghelie. «Umpleți pământul?» Umpleți trupul ce vi s-a dat cu fapte bune. Căci aceleași cuvinte au fost rostite și către făpturile necuvântătoare (Fac. 1:22). Iar cuvintele se împlinesc atunci când ne călăuzim după acel chip cu care am fost cinstiți. Făpturile necuvântătoare trebuie să se înmulțească trupește, pe când noi trebuie să înmulțim lucrarea duhovnicească. În vreme ce acelea umplu pământul numeric, noi îl umplem cu fapte bune. «Umpleți pământul», dar nu ocupându-l și, astfel, întrebându-vă dacă mai este suficient de încăpător, ci umpleți-l cu puterea dreptei cugetări.”²⁸

„Porunca «Creșteți și vă înmulțiți» nu se referă, desigur, numai și numai la înmulțirea prin unirea conjugală. Este necesar să înțelegem porunca din punct de vedere duhovnicesc. Căci există o sămânță duhovnicească și o zămislire care se petrece în pântecul duhovnicesc cu frică și dragoste de Dumnezeu, prin care lucrează un duh izbăvitor.”²⁹

„La început nașterea de prunci era de dorit pentru ca fiecare să lase în urmă o amintire a vieții sale. Cum nu exista

²⁸ Sf. Grigore de Nyssa, *Omilia I și a II-a la Cartea Facerii* 1:28.

²⁹ Sf. Ioan Damaschinul, *Expunerea exactă a credinței ortodoxe (Dogmatica), Cartea a IV-a, 24.*

încă nădejdea învierii, ci numai moarte și autoritatea legii, iar cei care mureau credeau că vor pieri cu totul după această viață, Dumnezeu a lăsat mângâierea copiilor. Pentru toți cei care aveau să moară și pentru apropiații lor, copiii erau consolarea cea mai de preț. Acesta era motivul principal pentru care oamenii doreau copii. Acum însă nu mai vorbim despre moarte, ci despre înaintarea spre o altă viață, mai bună decât cea prezentă, iar dorința de a rămâne în posteritate prin copii nu-și mai are rostul... Așa că nu mai rămâne decât un singur motiv pentru căsătorie: acela de a birui desfrânarea.”³⁰

VI. LEGEA FECIORIEI ESTE DATĂ TUTUROR

Celibatul și viața monahală sunt numite viață îngerească deoarece imită firea netrupească a îngerilor. Cu toate acestea, Dumnezeu a dat tuturor oamenilor o singură cale spre mântuire: castitatea. Aceasta este calea deopotrivă a celor căsătoriți și a celor necăsătoriți, a celor feciorelnici și a monahilor. Fecioria și castitatea în căsătorie nu înseamnă excluderea relațiilor trupești, deși există și asemenea căsătorii. Și nu este vorba de fecioria ascezei periodice, deși se întâmplă și așa. Ne referim la fecioria credincioșiei în căsătorie, credincioșia din inimă și gând, ca și cea trupească. Aceasta este castitatea și curăția celor doi care au devenit unul singur.

³⁰ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia I despre căsătorie*.

Atunci când o persoană necăsătorită sau chiar dedicată celibatului cade în desfrânare, vătămarea nu este la fel de gravă ca în cazul unei persoane căsătorite. Atunci păcatul se numește adulter și consecințele acestuia sunt mult mai serioase: față de sine, căci a zdrobit orice nădejde în a afla desăvârșirea și împlinirea în uniunea dintre soț și soție; față de căminul său, căci o astfel de furtună distruge integritatea existenței unuia dintre soți și poate nărui întregul cămin, asemeni pietrei din capul unghiului care este scoasă din temelie a unei case. Dar Domnul spune că săvârșim adulter în inima noastră chiar și atunci când privim la altcineva cu gânduri aprinse de poftă (Mt. 5:28). Oricine poate săvârși adulter sau desfrânare în sens duhovnicesc, chiar dacă nu în trup, cu consecințe similare (dar nevăzute) provocate de păcatul comis cu gândul. „*Desfrânarea este posibilă și fără a săvârși relații trupești cu altcineva.*”³¹ Adevărata feciorie și castitate este aceea care se păstrează, înainte de toate, în inimă și în gând.³²

Aceasta este legea castității pe care Dumnezeu ne cere tuturor să o respectăm, monah sau monahie, om

³¹ Sf. Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuș*, Cuvântul 15.

³² „Fecioria nu înseamnă doar asceza sexuală. Cel care este tulburat de grijile lumești nu viețuiește cu adevărat în feciorie. De fapt, Pavel spune că aici se vede diferența dintre o soție și o fecioară. El nu se referă la căsătorie sau la asceză, ci la lipirea sau detașarea de grijile lumești. Sexul nu este un rău în sine; dar este o povară pentru cel sau cea care dorește să-și dedice întreaga viață rugăciunii.” Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia a XIX-a la Prima Epistolă către Corinteni*

căsătorit sau necăsătorit, tânăr sau vârstnic, bărbat sau femeie. Când soțul și soția o respectă, ei împlinesc întreaga semnificație a Tainei Cununii pe care au primit-o „într-un singur trup: cumpătarea, iubirea unuia pentru celălalt, patul de nuntă nespurcat, unimea sufletelor și a trupurilor”. Oare se străduiesc ei să se învrednicească de binecuvântările cerute prin Taina Cununii, cinstea patului de nuntă, unimea sufletului și a trupului? Este „trupul lor unul” care n-a cunoscut adulterul și desfrânarea? Atunci aceasta este castitatea și fecioria căsătoriei. Caști sunt soțul și soția care nu se doresc decât unul pe celălalt. Atunci se poate spune că au împlinit porunca lui Dumnezeu și, potrivit unei rugăciuni de la Cununie, „își vor primi cununile în împărăția Sa”.

Este de înțeles faptul că aspectele teologice par multora teoretice, academice și deci lipsite de relevanță pentru viața creștină de zi cu zi. Dar tocmai problemele teologice exercită o enormă influență asupra vieții creștinilor. Iată, de pildă, efectele devastatoare pe care teologia romano-catolică le are asupra relațiilor conjugale.³³ Adevărata teologie a nunții este pozitivă și eliberatoare pentru spiritul și deplinăta omului, în vreme ce falsa teologie este opresivă și dezumanizantă.

Biserica Ortodoxă a înțeles această realitate. Și, în trăirea ei profundă a lui Hristos, a respins eforturile –

³³ Vezi nota 13 pentru a ilustra felul în care așa-zisele chestiuni teoretice pot afecta viața „practică” a creștinilor. Vezi, de asemenea, notele 2, 3 și 6.

chiar pe cele venite dinăuntrul ei – de a interzice căsătoria clerului. Biserica știa că acele eforturi proveneau dintr-un zel ascetic exagerat, însă un zel fără înțelegere, influențat de filosofia și religia păgână. Biserica a fost nevoită să anatemizeze, caterisească și excomunică, dar a apărat taina cununiei creștine:

„Dacă vreun episcop, preot, diacon sau orice alt cleric s-ar înfrâna de la căsătorie, de la carne și vin, nu pentru înfrânarea închinată Domnului, ci din scârbă, uitând că toate sunt bune foarte, că Dumnezeu a făcut pe bărbat și pe femeie, și bârfind ar huli făptura, ori să se îndrepteze ori să se caterisească și să se afurisească; tot așa și mireanul.”³⁴

„Episcopul, preotul sau diaconul să nu-și lepede soția sub motiv de evlavie (cu scopul de a parveni episcop). Dacă o va lăsa să se afurisească (de la slujbă) și dacă persistă să se caterisească”. Iată și interpretarea: să fie caterisit din preoție fiindcă disprețuiește cununia, care – potrivit Apostolului – este vrednică de cinste, și consideră că patul conjugal și relațiile trupești dintre soți sunt lipsite de curăție, deși Apostolul le numește neprihănite.³⁵

Aceste canoane privitoare la cununie (și încă altele) sunt străine de noțiunea potrivit căreia împreunarea bărbatului cu femeia este tolerată de Biserică din pricina procreării. În secolul al VII-lea, Biserica a respins avântul teologiei augustinienne din Apus referitoare la

³⁴ *Canonul al 51-lea Apostolic.*

³⁵ *Canonul 5 Apostolic*, interpretat de monahul Ioan Zonaras care, vreme de 900 de ani, a fost recunoscut de Biserică drept unul din cei mai autorizați canoniști.

căsătorie. Roma începea să-i condamne pe preoții căsătorii și a cerut introducerea celibatului în rândul clerului. Biserica a acționat pentru a apăra Taina Cununii și a decretat că preoții căsătorii nu trebuie să renunțe la relațiilor lor conjugale. Ea a arătat că, dimpotrivă, căsătoriile lor trebuie întărite și mai mult. În canonul următor se pomenește doar despre asceza „pentru o vreme”, referindu-se la perioadele de înfrânare după rânduială și de pregătirea pentru a sluji Sfânta Liturghie și/sau a se împărtăși.³⁶

„Aflând că Biserica Apuseană consideră drept canon și cere candidaților la diaconie sau preoție să promită solemn

³⁶ Unii sunt de părere că Biserica a evitat să se pronunțe în acest subiect deoarece este prea personal, fiind vrednic de a fi discutat numai în timpul spovedaniei, sub „epitrahilul preotului”. Dar se cuvine a remarca faptul că Biserica a dat o mulțime de canoane despre tot felul de chestiuni practice ale vieții, chiar mai puțin importante decât căsătoria și familia. Totuși, nu a emis niciun canon cu privire la măsurile anticoncepționale și nici nu a pretins vreodată procrearea pentru a dezvinovăți relațiile sexuale. Părinții Bisericii nu au fost motivați de vreo jenă atunci când nu au vorbit în sinoade și nu au emis canoane despre incest, zoofilie, avort, adulter, homosexualitate etc. Ioan Gură de Aur are un discurs extrem de articulat atunci când rostește acele „cuvinte prea îndrăznețe”, iar în canoanele de excomunicare sau caterisire, Sfinții Părinți nu aveau defel un ton ambiguu, sfios ori „delicat”. Mai ales acele canoane ce reglementează comportamentul preoțesc în toate privințele sunt amănunțite și exacte. Sinoadele Bisericii respectă cinstea și intimitatea relațiilor dintre soți. Nu au legiferat nimic și nu au îngăduit nimănui să reglementeze relațiile dintre doi oameni care au devenit un singur trup.

*că nu vor mai avea relații cu femeile lor, noi am păstrat rânduiala străvechiului canon apostolic, insistând asupra **întăririi și mai mult** a căsătoriei preoților. Și nu le interzicem să aibă relații trupești cu soțiile lor, nici nu dorim să se lipsească unul de altul, decât pentru o vreme și în bună înțelegere, după cum este scris. Așadar, dacă cineva, încălcând canoanele apostolice, pretinde ca preoții hirotoniți să nu mai aibă relații trupești și să se despartă de soțiile lor legitime, să fie caterisit. Și orice preot care-și alungă soția sub pretextul evlaviei, să fie excomunicat.”³⁷*

Ideea că Dumnezeu a lăsat relațiile trupești numai (sau mai ales) pentru procreare îl situează pe om în rând cu celelalte animale. Mai mult chiar, aceasta face din Dumnezeu un autor al răului și un nemilos ispititor, mai viclean decât însuși diavolul. S-a ajuns astfel la o ortodoxie de tip calvin și la elitism. Pe de o parte, fiindcă Dumnezeu îi cheamă pe cei aleși (de exemplu, pe cei necăsătoriți) la mănăstire sau în pustie, departe de lume și de orice ispită lumească. Pe de altă parte, îi condamnă pe cei nealeși (bărbați și femei) să poarte cumplitul jug al viețuirii conjugale, în cea mai intimă proximitate, să fie ispitiți și atrași unul de altul, îngăduindu-le să se împreuneze doar pentru procreare, căci relațiile trupești, chiar și binecuvântate, sunt un păcat. Fiindcă această idee pervertită, care nesocotește cuvintele lăsate de Dumnezeu și de Apostol, a fost condamnată de canoanele apostolice,

³⁷ Canonul 3 de la Sinodul VI Ecumenic (Trulan) (692).

de primul și de al șaselea Sinod Ecumenic și de alte Sinoade.³⁸

În viețile unor sfinți căsătoriți (dar nu toți) aflăm și despre existența unui alt „tip” de căsătorie. Este vorba despre cei care au făgăduit celibatul și au adoptat o relație de tip „frate-soră”. Acest model nu reprezintă un înțeles mai adânc, ascuns, al Tainei Cununii. El este un tip de ideal, dar nu o regulă sau o normă.³⁹ A spune că cei căsătoriți se pot mântui și sfinți doar dacă vor renunța la relațiile trupești, ar fi o mare greșală. În viața monahală doar câțiva călugări aleg să ducă o viață retrasă în pustie. Unii dintre ei și-au sfințit astfel viața. Dar ar fi la fel de fals să credem că, pentru a ajunge la mântuire și la sfințirea vieții, toți monahii tre-

³⁸ Sectele eretice premergătoare lui Augustin care aveau o înțelegere greșită a căsătoriei au fost condamnate de Sinodul de la Gangra, în anul 340.

³⁹ Catherine P. Roth, în a sa minunată introducere la cartea *Sf. John Chrysostom on Marriage and Family Life* (apărută la SVS Press, în 1986), din care am preluat aici numeroase fragmente, face următorul comentariu: „Teologii au vorbit prea mult despre importanța fecioriei și despre păcătoșenia trupului, dar nu s-au referit îndeajuns la posibilitățile deschise de iubirea omenască transfigurată. Aceeași hagiografie lasă impresia că sfinții căsătoriți sunt cei care renunță la relațiile trupești pentru a trăi ca frate și soră. Dar această cale nu este pentru cei mai mulți dintre noi Așa cum spune Paul Evdokimov: „Soții trăiesc supranaturalul și sfințenia comuniunii lor nu în ciuda căsătoriei, ci prin împlinirea adusă de ea.” Asceza impusă în astfel de căsătorii este diferită de slăbirea firească a patimilor de-a lungul anilor.

buie să renunțe la viața de obște pentru a deveni pustnici. (Nu putem presupune că toți cei care au ales pustia ori și-au asumat „căsătorii albe” s-au mântuit.)

Puțini soți sunt aleși pentru a trăi ca „frate și soră”, la fel cum puțini dintre cei care viețuiesc în feciorie, oameni necăsătoriți sau monahi, sunt aleși spre a fi pustnici. Dar fiecare om, căsătorit sau nu, monah sau monahie, este chemat să se lepede de sine și de voia sa. Și fiecărui om îi este poruncit să-și „iubească aproapele ca pe sine însuși” (Mc. 12:33).

Acea „iubire ce nu caută la ale sale” este aceeași în mănăstire, în comunitatea celor laici, în căsătorie și în familie. Sf. Ioan Gură de Aur le cere soților să nu mai vorbească despre „al meu” și „al tău”, ci să-și considere trupurile și bunurile drept o proprietate comună. Și adaugă: *„Rugați-vă împreună acasă și mergeți la Biserica, iar când vă întoarceți, întrebați-vă cu privire la tâlcul celor citite și al rugăciunilor. Dacă sunteți împresurați de sărăcie, amintiți-vă de Petru și Pavel, care erau mai cinstiți decât împărații sau oamenii bogați, deși sufereau de foame și sete. Reamintiți-vă unul altuia că de nimic nu trebuie să vă temeți în viață, decât numai de a nu-L măhni pe Dumnezeu. Dacă veți avea o astfel de căsătorie, desăvârșirea voastră va rivaliza cu cea a monahilor.”*⁴⁰

Despre viața petrecută în celibat, Mântuitorul nostru a spus: *„Nu toți pricep cuvântul acesta, ci aceia cărora le este dat. (Mt. 19: 11) Nu oricine poate fi celib. Această*

⁴⁰ Omilia XX la Epistola către Efeseni.

stare trebuie primită, iar în cazul căsătoriei trebuie dăruită ambilor soți (și nu doar unuia, iar celuilalt impusă), căci Scripturile pretind buna înțelegere și potrivirea de gând a soțului cu soția lui. Apostolul spune că ar fi bine ca fiecare să rămână „*cum sunt eu însumi*”, dar apoi recunoaște că aceasta este o situație ideală. Și mai spune ceva remarcabil, peste care trecem prea repede cu vederea: atât căsătoria, cât și celibatul ne sunt dăruite în chip providențial: „...*fiecare are de la Dumnezeu darul lui: unul așa [căsătoria], altul într-alt fel [celibatul].*” (1 Cor. 7:4-7) Astfel, toate darurile lui Dumnezeu sunt mântuitoare și sfințitoare.

VII. „PARTEA CEA BUNĂ” NU TREBUIE ȚINUTĂ SUB OBROC

În lumea apuseană de azi, căsătoria este desconsiderată. Relațiile conjugale și viețuirea împreună în afara căsătoriei sunt larg acceptate de societatea modernă. Este o naivitate să credem că ortodocșii, mai ales copiii noștri și tinerii, nu sunt influențați de lumea din jur. Ei ar trebui să primească Taina Cununii în libertate, fără accentele legaliste și fără denaturările aduse de Augustin (prin doctrinele romano-catolice)⁴¹ fiindcă în aces-

⁴¹ Dată fiind erezia apuseană a harului creat, nu e de mirare că sacramentele romano-catolice și tainele ortodoxe se aseamănă doar prin câteva cuvinte, având însă un conținut teologic diferit. O prăpastie de netrecut se așterne între îndumnezeirea ortodoxă a omului prin participarea sa la slava necreată și transfiguratoa-

tea nu se află nicio taină. Erezia nu poate nicidecum înlocui adevărul și nici nu poate face lucrarea lui. Concepția papală despre căsătorie nu este decât o formulă sterilă și rigidă. Nu are puterea de a inspira și de a transforma, fiindcă este goală și lipsită de iubire. Nu Îl cunoaște nici pe Dumnezeu, după cum nu cunoaște nici omul. Premiza sa fundamentală, potrivit căreia actul conjugal este un păcat, a fost considerată eretică de Sf. Vasile, diabolică de Sf. Ioan Gură de Aur și a fost condamnată de Sinoadele Bisericii.

Această concepție absurdă nu are nimic comun cu Taina din Biserica Ortodoxă. Încercarea de a le amesteca pervertește credința curată și, în cel mai bun caz, produce doar o doctrină ambivalentă care stârnește confuzie, îndoială și un inutil sentiment de vinovăție. Ce diferență izbitoare față de Taina Cununiei care cândva preaslăvea mirii „cu slavă și cu cinste”, unindu-i într-un singur trup fără vină și fără stricăciune! O astfel de pervertire poate duce la o concepție lascivă despre sexualitate, la o gândire și la fapte necuviincioase⁴². Unde a dispărut taina? Unde sunt cumpătarea și castitatea?

re a lui Dumnezeu și preoția apuseană ce împarte după bunu-i plac harul creat din tezaurul papal pentru îndeplinirea unor formule legaliste. Papa Ioan Paul al II-lea a insistat periodic asupra doctrinei apusene a căsătoriei. Ateismul și declinul moral din Occident, precum și filozofiile panteiste și nihiliste din ultimii două sute de ani au apărut din dorința de a respinge zeitatea absurdă formulată de Augustin, Anselm și Aquino.

⁴² Sf. Ioan Gură de Aur s-a referit la aceasta atunci când a spus: „Cuvintele mele îi rușinează pe mulți dintre voi, iar motivul pentru

Unde sunt binecuvântările Cununiei, cinstea căsătoriei și patul nespurcat dacă iubirea este înlocuită de sentimente de vinovăție, iar credința de îndoială?

„Partea cea bună”, adevărata taină a căsătoriei, nu trebuie deci ținută sub obroc. Această taină dumnezeiască neîntinată – iubirea conjugală – este încununată prin pogorârea Duhului Sfânt.⁴³ În vreme ce doctrinele eretice spun că patul conjugal întinează, Ortodoxia îl preamărește drept chip al sfântului mormânt luminat de unirea plină de iubire dintre Mirele înviat și Mireasa Lui. Unirea dintre soț și soție desăvârșește unitatea naturii lor omenești, fiind o icoană a unității Sfintei Treimi: *„Cei doi au devenit un trup. Acesta nu este un simbol fără sens. Ei nu sunt chipul vreunui lucru pământesc ci chipul lui Dumnezeu Însuși.”*⁴⁴

care vă rușinați acum este destrăbălarea voastră.” El văzuse deja efectele acestei atitudini în sufletele mulțimii.

⁴³ Nu este nicio coincidență, așadar, că slujba Cununiei și cea a Hirotoniei au în comun anumite cântări și rugăciuni.

⁴⁴ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia a XII-a la Epistola către Coloseni*.

CUPRINS

I. DIFERENȚIEREA SEXUALĂ CA PROFEȚIE ȘI REVELAȚIE	5
<i>de Arhiepiscop Lazăr Duhalo</i>	
Prefață	5
I. Revelația fundamentală a sexualității umane și a cununiei	7
II. Legământul ca relație conjugală	9
III. Revelația marilor proorocițe	17
IV. Implicațiile rolurilor profetice ale bărbatului și ale femeii pentru preoția liturgică	25
II. „I-A FĂCUT BĂRBAT ȘI FEMEIE” - UN STUDIU ASUPRA TAINEI SEXUALITĂȚII UMANE	29
<i>de Dr. Haralambos Anstall</i>	
I. Introducere	29
II. Perspective fundamentale ale învățaturii tradiționale ortodoxe	33
A. Sfânta Treime	33
B. Întruparea	35
C. Implicații hristologice speciale	39
III. Ipostas și persoană	42
A. Cunoașterea lui Dumnezeu în Hristos	42
B. Izvorul ontologic al creației	48

<i>C. Principii de bază ale antropologiei creștine</i>	50
1. Adam, cea dintâi făptură omenească	54
2. Originea Evei	55
3. Interacțiunea dintre bărbat și femeie	56
IV. Limbajul inclusiv	60
V. Recapitulare și mântuire: al doilea Adam și a doua Evă	65
VI. EPILOG	
<i>Originile preoției sacramentale</i>	76
III. „VOI SPUNEȚI CĂ VORBELE MELE SUNT PEA ÎNDRĂZNEȚE” DESPRE CASTITATEA UNIRII CONJUGALE	83
<i>Dr. George S. Gabriel</i>	
Cuvânt înainte	83
I. Dumnezeu a creat sexualitatea și atracția dintre sexe	85
II. „Cinstită să fie nunta întru toate și patul nespurcat”	89
III. În relațiile sexuale, soțul și soția sunt egali	94
IV. Învierea este preamărită în metafora iubirii conjugale	97
V. „Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul...”	102
VI. Legea fecioriei este dată tuturor	104
VII. „Partea cea bună” nu trebuie ținută sub obroc	112